GENERALINĖS ADVOKATĖS
VERICA TRSTENJAK IŠVADA,
pateikta 2008 m. liepos 17 d. [1]

I — Įžanga

1. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar EB 28–30 straipsniai draudžia Belgijos 1991 m. liepos 14 d. Įstatymo dėl komercinės veiklos bei vartotojų informavimo ir apsaugos (toliau – Belgijos vartotojų apsaugos įstatymas) nuostatą, pagal kurią sudarius nuotolinės prekybos sutartį pardavėjas negali reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui. Atsižvelgiant į šią analizę taip pat būtina nustatyti, ar šie Sutarties straipsniai draudžia aiškinti šią Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo nuostatą taip, kaip ją konkrečiai aiškina Belgijos valdžios institucijos, jog sudarant nuotolinės prekybos sutartį pardavėjai negali reikalauti, kad vartotojai nurodytų savo kredito kortelės numerį, net jei įsipareigoja nepanaudoti šio numerio nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui. Todėl ši byla kelia svarbių klausimų dėl prekybos internetu ir tokią prekybą palengvinančiais bei skatinančiais mokėjimais kredito kortelėmis.

2. Žvelgiant į platesnį kontekstą ši byla yra puikus pavyzdys, kad mokėjimo už prekę tvarka ir sąlygos turi būti pritaikytos prie pirkimo ir pardavimo sutarties vystymosi. Pavyzdžiui, romėnų teisėje buvo laikoma, kad pirkimo ir pardavimo sutartis yra įvykdyta, kai pardavėjas pristato prekes pirkėjui, o pastarasis sumoka pirkinio kainą [2]; šie du įsipareigojimai buvo atliekami tuo pačiu metu. Vystantis pirkimo ir pardavimo sutarčiai mokėjimo tvarka ir sąlygos labai kito, o šie pokyčiai tapo dar reikšmingesni atsiradus naujosioms technologijoms. Mokėjimo tvarka, kuri turi prisidėti prie mokėjimų saugumo, paprastumo ir, jeigu įmanoma, visų suinteresuotųjų šalių apsaugos, taip pat turi būti pritaikyta prie technologijų, sudarančių elektroninės vadybos ir prekybos galimybes, vystymosi. Vertinant šią bylą taip pat reikia turėti omenyje, kad elektroninė vadyba ir prekyba ir su tuo susiję mokėjimai kredito kortelėmis ateityje bus paplitę dar labiau nei dabar.

3. Vertinant remiantis EB 29 straipsniu ši byla kelia svarbų klausimą dėl kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo, kuris pagal nusistovė-

1 — Originalo kalba: slovėnų.

2 — A. Watson „Roman Law & Comparative Law“, *The University of Georgia Press*, Atėnai ir Londonas, 1991, p. 45; V. Korošec „Rimsko pravo“, I dalis, *Uradni list, Liublijana* 2005, p. 277.

jusią teismo praktiką apsiriboja valstybių narių priemonėmis, kurios konkrečiai riboja eksportą ir įtvirtina teisiškai arba faktiškai skirtingą požiūrį į valstybės narės vidaus ir užsienio prekybą ir taip suteikia pranašumų vidaus rinkai.

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisė*

4. 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL L 144, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319, toliau – Direktyva 97/7), preambulės keturioliktoje konstatuojamoje dalyje teigiama:

„<…> prieš sudarydami sutartį vartotojai iš esmės neturi galimybių pamatyti prekių ir įvertinti teikiamų paslaugų pobūdžio; <…> jeigu direktyvoje nenurodyta priešingai, turi būti numatyta teisė atsisakyti sutarties“.

5. Direktyvos 97/7 6 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Kiekviena nuotolinės prekybos sutartis numato mažiausiai septynių darbo dienų terminą, per kurį vartotojas gali atsisakyti sutarties, nenurodydamas priežasties, ir jam nebūtų taikoma nuobauda. Vienintelis vartotojo mokestis, jam atsisakius sutarties, gali būti tiesioginės prekių grąžinimo išlaidos.

Terminas, per kurį vartotojai gali atsisakyti sutarties, pradedamas skaičiuoti:

— tiekiant prekes, nuo tos dienos, kai jas gauna vartotojas, jeigu buvo įvykdyti 5 straipsnyje nurodyti įsipareigojimai;

<…>

2. Jeigu vartotojas, remdamasis šiuo straipsniu, pasinaudoja sutarties atsisakymo teise, tiekėjas privalo grąžinti vartotojo įmokėtas sumas be jokio papildomo mokesčio. Vienintelis galimas vartotojo mokestis yra tiesioginės prekių grąžinimo išlaidos. Sumos turi būti grąžintos kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 30 dienų.

3. Jeigu šalys nėra susitarusios kitaip, vartotojas negali pasinaudoti šio straipsnio 1 dalyje numatyta sutarties atsisakymo teise dėl tokių sutarčių:

<…>

— prekių, kurios buvo gaminamos pagal vartotojo specialiuosius nurodymus arba yra akivaizdžiai pritaikytos tam tikram vartotojui, arba dėl savo kilmės negali būti grąžintos, yra greitai gendančios arba baigiasi jų galiojimo laikas, tiekimo sutarčių,

<…>“.

6. Direktyvos 97/7 8 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina atitinkamas priemones, leidžiančias vartotojui:

— prašyti panaikinti mokėjimus, jeigu buvo neteisėtai pasinaudota jo mokėjimo kortele, vykdant šios direktyvos reglamentuojamas nuotolinės prekybos sutartis,

— naudotis jau įmokėtomis sumomis arba prašyti jas sugrąžinti, jeigu buvo neteisėtai pasinaudota jo mokėjimo kortele.“

7. Direktyvos 97/7 14 straipsnyje įtvirtinta:

„Valstybės narės, siekdamos geriau apsaugoti vartotojus, šios direktyvos taikymo srityje gali įvesti ar toliau taikyti griežtesnes nuostatas,

nepriešta raujančias Sutarčiai. Tokiomis nuostatomis, atsižvelgiant į Sutartį, dėl bendrų interesų gali būti draudžiama pagal nuotolinės prekybos sutartis parduoti tam tikras prekes arba paslaugas, ypač medicinos produktus, tų valstybių teritorijoje.“

— jei toje valstybėje prieš sudarant sutartį buvo jam skirtas konkretus kvietimas ar reklama ir jis pats toje valstybėje buvo ėmęsis visų reikiamų veiksmų sutarčiai sudaryti

arba

B — *Romos konvencija*

8. 1980 m. birželio 19 d. Romoje pasirašytos Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (OL L 266, p. 1; toliau – Romos konvencija) 5 straipsnyje „Tam tikros vartojimo sutartys“ nustatyta:

— jei kita sutarties šalis ar jos atstovas gavo vartotojo užsakymą toje valstybėje,

arba,

„1. Šis straipsnis taikomas sutarčiai, kurios dalykas yra prekių tiekimas ar paslaugų teikimas fiziniam asmeniui (toliau — vartotojas) tokiu tikslu, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo verslu ar profesija, arba sutarčiai dėl kredito suteikimo tokiam dalykui įsigyti.

— jei sutartis yra sudaryta dėl prekių pardavimo ir vartotojas vyko iš tos valstybės į kitą valstybę ir ten pateikė savo užsakymą, kai vartotojo kelionę surengė pardavėjas, siekdamas paskatinti vartotoją pirkti.

2. Nepaisant 3 straipsnio nuostatų, šalių teisė pasirinkti taikytiną teisę neatima ir neriboja vartotojo teisės į apsaugą, kurią jam teikia valstybės, kur yra jo įprasta gyvenamoji vieta, privalomos teisės normos:

3. Nesant pasirinkimo pagal 3 straipsnį, nepaisant 4 straipsnio nuostatų, sutarčiai, kuriai taikomas šis straipsnis, taikoma valstybės, kurioje yra vartotojo įprasta gyvenamoji

vieta, teisė, jei ji yra sudaryta šio straipsnio 2 dalyje apibūdintomis aplinkybėmis.

<…>“

C — *Belgijos teisė*

9. Belgijoje vartotojo teisę atsisakyti nuotolinės sutarties reglamentuoja Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnis.

10. Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta:

„Nepažeidžiant 1991 m. liepos 12 d. Įstatymo dėl vartojimo kredito, negalima reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus 1 dalyje numatytam septynių darbo dienų terminui.

Jeigu įgyvendinama teisė atsisakyti sutarties pagal 1 ir 2 dalis, pardavėjas privalo grąžinti vartotojo sumokėtas sumas be jokio papildomo mokesčio. Sumos turi būti grąžintos ne vėliau kaip per 30 dienų nuo sutarties atsisakymo.

<…>“.

III — Bylos faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

11. *Santurel Inter BVBA* (toliau — *Santurel*), kurios valdytojas yra Lodewijk Gysbrechts, yra bendrovė, užsiimanti didmenine ir mažmenine maisto papildų prekyba. Daugiausia prekiaujama tiesiogiai per bendrovės interneto svetainę, o užsakyti gaminiai pirkėjams siunčiami paštu.

12. Vartotojui iš Prancūzijos pateikus skundą, Belgijos ekonominės inspekcijos administracija (*Belgisch Bestuur Economische Inspectie*) atliko tyrimą, dėl kurio *Santurel* ir L. Gysbrechts buvo nuteisti už Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo nuostatų, susijusių su nuotoline prekyba, pažeidimus. Pažeidimus sudarė tai, kad nebuvo laikytasi Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo

80 straipsnio 3 dalies, kuri draudžia reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus septynių darbo dienų teisės atsisakyti sutarties terminui. Konkrečiai klausimas buvo susijęs su tuo, kaip šią nuostatą aiškina Belgijos valdžios institucijos, t. y. kaip draudžiančią reikalauti, kad vartotojai nurodytų savo kredito kortelės numerį nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui.

13. Išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, Dendermondo (Belgija) pirmosios instancijos teismas kiekvienam iš kaltinamųjų skyrė 1 250 eurų baudą. Jie pateikė apeliacinį skundą *Hof van beroep te Gent* (Gento apeliaciniam teismui), kuris kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl to, ar minėta Belgijos teisės nuostata neprieštarauja Bendrijos teisei.

14. Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, dėl Belgijos vartotojų apsaugos 80 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto draudimo Belgijos prekybininkui kyla rizika negauti mokėjimo už prekes, išsiųstas klientams kitose valstybėse narėse, juo labiau mažų sumų už maisto papildus atvejais. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pritaria kaltinamųjų nuomonei, kad šis draudimas yra nepagrįsta kliūtis laisvam prekių judėjimui Bendrijoje.

15. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2007 m. kovo 20 d. Nutartimi nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar 1991 m. liepos 14 d. Belgijos įstatymas dėl komercinės veiklos bei vartotojų informavimo ir apsaugos yra (EB) 28–30 straipsniais draudžiama lygiaverčio poveikio priemonė, nes šio nacionalinio įstatymo 80 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas per privalomą sutarties atsisakymo terminą reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą, ir todėl realus šio įstatymo poveikis prekybai savo šalyje, palyginti su prekyba su kitos valstybės narės piliečiais, nėra toks pats, ir iš tikrųjų atsiranda kliūtis laisvam prekių judėjimui, kuriam suteikiama apsauga EB 23 straipsniu?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

16. Nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2007 m birželio 19 dieną. Per rašytinę proceso dalį pastabas pateikė *Santurel*, Belgijos vyriausybė ir Europos Bendrijų Komisija. 2008 m. gegužės 20 d. posėdyje Belgijos vyriausybė ir Komisija pateikė žodines pastabas ir atsakė į Teisingumo Teismo klausimus.

V — Šalių argumentai

17. Anot *Santurel*, Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalį reikėtų aiškinti taip, jog nuotolinės prekybos atveju pardavėjas gali reikalauti, kad pirkėjas nurodytų kredito kortelės numerį, jeigu jis įsipareigoja nepanaudoti šio numerio nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui. *Santurel* teigia, jog aiškinimas, kad nuotolinės prekybos atveju draudžiama reikalauti kreditinės kortelės numerio, prieštarauja EB 28–30 straipsniams. Šiuo klausimu *Santurel* remiasi sprendimais *Dassonville* [3] ir *Keck ir Mithouard* [4] ir tvirtina, jog Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo aiškinimas, kad pardavėjas negali reikalauti vartotojo kredito kortelės numerio, daro skirtingą poveikį eksportui ir prekybai Belgijoje. *Santurel* mano, kad toks Belgijos įstatymo aiškinimas sukuria kliūtį laisvam prekių judėjimui ir todėl yra Sutartimi draudžiama kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė.

18. *Belgijos vyriausybė* savo rašytinėse pastabose teigia, kad Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalis neprieštarauja EB sutarčiai, nes ji yra papildoma vartotojų apsaugos priemonė, pagrįsta Direktyvos 97/7 14 straipsniu. Belgijos vyriausybė sutinka, jog ši nuostata kelia tam tikrą riziką, kad Belgijos pardavėjas gali negauti mokėjimo už prekes, išsiųstas į kitas valstybes, tačiau, jos nuomone, tai neprieštarauja Bendrijos teisei. Vis dėlto, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad ginčijama Belgijos teisės nuostata yra kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonė EB 28 straipsnio prasme, ši priemonė gali būti pateisinta vartotojų apsaugos motyvais. Jos tikslas yra užtikrinti, kad vartotojai galėtų veiksmingai įgyvendinti savo teisę atsisakyti sutarties. Anot Belgijos vyriausybės, nagrinėjama priemonė yra proporcinga siekiamam vartotojų apsaugos tikslui.

19. Per posėdį Belgijos vyriausybė papildė savo argumentus, nurodžiusi, kad Belgijoje vyksta Karaliaus nutarimo, reglamentuosiančio nuotolinei prekybai taikomą atsiskaitymo sistemą, kuri nekels jokios rizikos vartotojui ir kartu apsaugos tiekėją, priėmimo procedūra. Pagal šią sistemą vartotojas sumą už perkamas prekes perves į nepriklausomos trečiosios šalies sąskaitą, o tada, pasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui, ši suma bus pervesta šių prekių tiekėjui. Belgijos vyriausybė pridūrė, kad nuotolinės prekybos atveju pardavėjas negali apriboti vartotojo galimybės pasirinkti vieną iš kelių atsiskaitymo būdų.

20. Dėl Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalies poveikio importui *Komisija* mano, kad ši nuostata gali turėti įtakos ir pirkimo ir pardavimo sutartims, kurias pardavėjai iš kitų valstybių narių sudaro su pirkėjais Belgijoje, nes Romos konvencijos 5 straipsnio 2 dalis leidžia vartotojams reikalauti tokio lygio apsaugos

3 — 1974 m. liepos 11 d. Sprendimas *Dassonville* (8/74, Rink. p. 837).

4 — 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Keck ir Mithouard* (sujungtos bylos C-267/91 ir C-268/91, Rink. p. I-6097).

kaip Belgijoje, kuri yra aukštesnė nei jų valstybėje narėje. Savo analizę Komisija pradeda nuo kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo, įtvirtinto sprendime *Dassonville* [5], o tada jį nagrinėja atsižvelgdama į sprendimą *Keck ir Mithouard* [6]. Dėl pastarojo sprendimo ji mano, jog Belgijos teisės nuostata yra susijusi su visais nacionalinėje rinkoje veikiančiais ūkio subjektais ir kad teisiniu požiūriu ji daro vienodą poveikį nacionaliniams ir importuotiems gaminiams. Dėl ginčijamos Belgijos teisės nuostatos realaus poveikio Komisija mano, jog jį turi įvertinti nacionalinis teismas. Jeigu pasirodytų, kad reali našta importuojamiems gaminiams yra didesnė ir jeigu dėl to ši Belgijos teisės nuostata būtų kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė, Komisija mano, kad ši priemonė galėtų būti pateisinta vartotojų apsaugos motyvais ir kad ji yra proporcinga.

21. Dėl poveikio eksportui Komisija mano, kad Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalis nėra kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė EB 29 straipsnio prasme. Nors nagrinėjama priemonė gali turėti didesnį poveikį prekybai su kitomis valstybėmis narėmis nei prekybai Belgijoje, šioje byloje tai nėra priemonė, kurios tikslas arba poveikis yra eksporto ribojimas sprendimo *Groenveld* [7] ir vėlesnės teismo praktikos prasme. Per posėdį Komisija siūlė Teisingumo Teismui pakeisti kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimą ir jas apibrėžti kaip priemones, „kurios veikia apribodamos eksportą ir dėl kurių skirtingai traktuojama prekyba valstybės narės viduje ir eksportas“. Komisija mano, kad pagal šį naują apibrėžimą nagrinėjama Belgijos teisės nuostata yra kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė EB 29 straipsnio prasme. Šią priemonę galima pateisinti vartotojų apsaugos motyvais, tačiau, anot Komisijos ji neatitinka proporcingumo principo.

VI — Generalinės advokatės įvertinimas

A — *Įžanga*

22. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar EB 28–30 straipsniai draudžia Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo nuostatą, kuri nuotolinių sutarčių atveju uždraudžia reikalauti, kad

5 — Cituotas šios išvados 3 išnašoje.
6 — Cituotas šios išvados 4 išnašoje.
7 — 1979 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Groenveld* (C-15/79, Rink. p. 3409).

vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui, numatytam Direktyvoje 97/7. Nors nacionalinis teismas suformulavo savo klausimą taip, ar EB 29 straipsnis draudžia faktinę Belgijos teisės nuostatos formuluotę, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą akivaizdu, kad šis teismas siekia sužinoti, ar minėti EB sutarties straipsniai draudžia šią nuostatą praktikoje aiškinti taip, kad pardavėjas negali reikalauti vartotojo nurodyti kredito kortelės numerio, net jeigu jis įsipareigoja nepanaudoti šio numerio nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismas turi pateikti nacionaliniam teismui visapusišką Bendrijos teisės aiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui šio teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinis teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose [8]. Todėl siekdamas nustatyti, ar Bendrijos teisė draudžia nacionalinės teisės nuostatą, Teisingumo Teismas turi atsižvelgti į tai, kaip šią nuostatą aiškina Belgijos valdžios institucijos [9].

23. Pirmiausia pažymėtina, kad įtvirtindama ginčijamą nuostatą Belgija įgyvendino savo teisę pagal Direktyvos 97/7 14 straipsnį, kuris leidžia valstybėms narėms šios direktyvos taikymo srityje įvesti ar toliau taikyti griežtesnes nuostatas. Tačiau, kaip aiškiai nurodoma šiame straipsnyje, šios griežtesnės nuostatos neturi prieštarauti Sutarčiai [10]. Todėl šioje byloje kyla klausimas, ar Sutarties straipsniai dėl laisvo prekių judėjimo draudžia nagrinėjamą Belgijos teisės nuostatą.

24. Šioje išvadoje prejudicinį klausimą pirmiausia nagrinėsiu pagal EB 28 straipsnį, o tuomet – pagal EB 29 straipsnį. Nagrinėdama klausimą dėl EB 29 straipsnio, pradėsiu nuo dabartinės teismo praktikos, tuomet įvertinsiu šios teismo praktikos keitimo motyvus, jeigu tokių esama, ir galiausiai pasiūlysiu atsakymą į nacionalinio teismo klausimą pagal naujus, pakeistus vertinimo kriterijus.

8 — Žr. pavyzdžiui, 1990 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *SARPP* (C-241/89, Rink. p. I-4695, 8 punktas); 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Weigel* (C-387/01, Rink. p. I-4981, 44 punktas) ir 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Céline* (C-17/06, Rink. p. I-7041, 29 punktas).

9 — Taip Teisingumo Teismas nusprendė, pavyzdžiui, 1996 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Siemens* (C-42/95, Rink. p. I-6017), nagrinėdamas klausimą, ar Bendrijos teisė draudžia Vokietijos *Bundesgerichtshof* (Federacinio aukščiausiojo teismo) išplėtotą praktiką. Dėl teisės teorijos, nagrinėjančios, kaip Belgijos valdžios institucijos aiškina nacionalinės teisės nuostatą, žr. R. Bieber, A. Epiney, M. Haag „Die Europäische Union“, 6-asis leidimas, *Nomos*, Baden-Badenas, 2005, p. 280–281, 128 punktas; dėl atsižvelgimo į nacionalinę teisę bylose dėl valstybių narių įsipareigojimų pagal Sutartį nevykdymo žr. K. Lenaerts, D. Arts, I. Maselis „Procedural Law of the European Union“, 2-asis leidimas, *Sweet & Maxwell*, Londonas, 2006, p. 162, 5-056 punktas.

10 — Teisingumo Teismas tai patvirtino taip pat 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendime *DocMorris* (C-322/01, Rink. p. I-14887, 64 punktas).

B — *Prejudicinio klausimo vertinimas pagal EB 28 straipsnį*

25. Pateikdamas šį klausimą, nacionalinis teismas pirmiausia siekia nustatyti, ar EB 28 straipsnis draudžia nagrinėjamą Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo nuostatą. Šiuo klausimu Komisija teigia, kad jeigu pirkėjas Belgijoje perka prekes iš kitoje valstybėje narėje įsisteigusio pardavėjo, Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalis gali daryti poveikį prekių importui į Belgiją. Tuomet Belgijos vartotojas gali bet kuriuo atveju remtis Romos konvencijos 5 straipsnio 2 dalimi ir tada sutarčiai būtų taikoma jo įprastos gyvenamosios vietos teisė. Sutinku su Komisija, kad panaši problema gali kilti praktikoje ir tais atvejais, kai taikomas vadinamasis reglamentas Roma I [11], tačiau šie Komisijos komentarai nėra susiję su pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis.

26. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės yra susijusios ne su prekių importu į Belgiją, tačiau priešingai – su prekių eksportu iš Belgijos. Todėl EB 28 straipsnis nėra reikšmingas pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, jeigu yra akivaizdu, kad prašomas Bendrijos teisės išaiškinimas neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos aplinkybėmis arba dalyku ar problema yra hipotetinė [12].

27. Todėl manau, kad Teisingumo Teismui nereikia atsakyti į klausimą dėl EB 28 straipsnio.

11 — 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (reglamentas Roma I) (OL L 177, p. 6) 29 straipsnyje įtvirtinta, kad šis reglamentas taikomas nuo 2009 m. gruodžio 17 d., išskyrus 26 straipsnį, kuris taikomas nuo 2009 m. birželio 17 dienos. Reglamento 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad vartojimo sutartims „taikoma vartotojo įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė, jei profesionalas: a) vykdo komercinę ar profesinę veiklą vartotojo įprastos gyvenamosios vietos valstybėje; arba b) bet kokiomis priemonėmis kreipia šią veiklą į tą valstybę ar kelias valstybes, tarp kurių yra ta valstybė, ir ta sutartis patenka į tokios veiklos sritį“. Pagal 6 straipsnio 2 dalį sutarties šalys gali pasirinkti sutarčiai taikytiną teisę; tačiau toks pasirinkimas „negali atimti iš vartotojo apsaugos, teikiamos nuostatų, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri nepasirinkus teisės būtų taikoma 1 dalies pagrindu.“

12 — Žr., be kita ko, 1981 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Foglia* (244/80, Rink. p. 3045, 18 punktas); 1995 m. birželio 15 d. Sprendimą *Zabala Erasun ir kiti* (sujungtos bylos C-422/93–C-424/93, Rink. p. I-1567, 29 punktas); 1998 m. kovo 12 d. Sprendimą *Djabali* (C-314/96, Rink. p. I-1149, 19 punktas) ir 2008 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Quelle* (C-404/06, Rink. p. I-0000, 20 punktas).

C — *Prejudicinio klausimo vertinimas pagal EB 29 straipsnį*

29. Skirtingai nei patys kiekybiniai apribojimai, kuriuos Teisingumo Teismas apibrėžė analogiškai EB 28 ir 29 straipsniuose [13], kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonės teismo praktikoje yra apibrėžiamos daug griežčiau nei kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonės.

1. Vertinimas pagal egzistuojančią Teisingumo Teismo praktiką

30. Savo ankstyvojoje praktikoje Teisingumo Teismas kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemones aiškino taip pat, kaip kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemones. 1977 m. priimtame sprendime *Bouhelier ir kiti* [14] Teisingumo Teismas apibrėžė kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemones kaip priemones, kurios „tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai apriboja Bendrijos vidaus prekybą“ [15]. Taigi suformuluodamas šį apibrėžimą Teisingumo Teismas vadovavosi sprendime *Dassonville* [16] įtvirtintu kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimu EB 28 straipsnio prasme; šiame sprendime buvo konstatuota, kad „bet kokie valstybių narių komercinės teisės aktai, galintys tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai apriboti Bendrijos vidaus prekybą, laikytini

28. Šioje byloje būtina nustatyti, ar Belgijos vartotojų apsaugos įstatymas yra kiekybiniam eksporto apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė. Kaip jau minėjau, savo analizėje nagrinėsiu tiek faktinėje šios nuostatos formuluotėje įtvirtintą draudimą reikalauti avanso arba bet kokio kito mokėjimo nuotolinių sutarčių atveju, tiek konkretų šios nuostatos aiškinimą, kuriuo remiasi nacionalinės valdžios institucijos, dėl kredito kortelių t. y. kad jokiomis aplinkybėmis pardavėjas negali reikalauti, jog vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui.

13 — 1973 m. liepos 12 d. Sprendime *Geddo* (2/73, Rink. p. 865, 7 punktas) Teisingumo Teismas konstatavo, kad „kiekybinių apribojimų draudimas apima priemones, kurios draudžia arba apriboja <...> prekių importą, eksportą arba tranzitą“.

14 — 1977 m. vasario 3 d. Sprendimas *Bouhelier* (53/76, Rink. p. 197).

15 — Cituotas šios išvados 14 išnašoje, 16 punktas.

16 — Cituotas šios išvados 3 išnašoje, 5 punktas.

priemone, savo poveikiu lygiaverte kiekybiniams apribojimams ir draudžiama EB 28 straipsniu“ [17].

31. Praėjus dvejiems metams po sprendimo *Bouhelier ir kiti* priėmimo, 1979 m. Teisingumo Teismas šį apibrėžimą EB 29 straipsnio prasme labai apribojo sprendime *Groenveld* [18], kuriame konstatavo, kad EB 29 straipsnis (buvęs EB sutarties 34 straipsnis) apima „priemones, kurių tikslas ar poveikis yra būtent eksporto srautų ribojimas, ir todėl skirtingo požiūrio į valstybės narės vidaus ir užsienio prekybą įtvirtinimas, užtikrinant suinteresuotosios valstybės nacionalinei produkcijai arba vidaus rinkai ypatingą pranašumą kitų valstybių narių prekybos arba produkcijos nenaudai“ [19].

32. Po sprendimo *Groenveld* [20] Teisingumo Teismas savo praktikoje šį apibrėžimą patvirtino daugelį kartų (tai – vadinamasis *Groenveld* testas). Teisingumo Teismas iš dalies nuo jo nukrypo tik keliose bylose, kuriose atsisakė trečiosios šio testo dalies („kitų valstybių narių prekybos arba produkcijos nenaudai“). Tokių bylų pavyzdžiai būtų *Delhaize* [21], *Komisija prieš Belgiją* [22] ir *Sydhavnens Sten & Grus* [23]. Vis dėlto esminiai *Groenveld* testo elementai vis dar tebėra taikytina teisė.

33. *Groenveld* testas apima tris tarpusavyje susijusias sąlygas: pirma, priemonės tikslas ar poveikis yra būtent eksporto srautų ribojimas;

17 — Vėliau Teisingumo Teismas šį apibrėžimą daug kartų patvirtino EB 28 straipsnio kontekste. Žr., pavyzdžiui, 1981 m. gruodžio 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Italiją* (193/80, Rink. p. 3019, 18 punktas); 1982 m. birželio 22 d. Sprendimą *Robertson* (220/81, Rink. p. 2349, 9 punktas); 1993 m. gegužės 18 d. Sprendimą *Yves Rocher* (C-126/91, Rink. p. I-2361, 9 punktas); 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Komisija prieš Belgiją* (C-217/99, Rink. p. I-10251, 16 punktas); 2003 m. birželio 19 d. Sprendimą *Komisija prieš Italiją* (C-420/01, Rink. p. I-6445, 25 punktas); 2004 m. gruodžio 2 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (C-41/02, Rink. p. I-11375, 39 punktas); 2005 m. gegužės 26 d. Sprendimą *Burmanjer ir kiti* (C-20/03, Rink. p. I-4133, 23 punktas); 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *De Groot en Slot Allium ir Bejo Zaden* (C-147/04, Rink. p. I-245, 71 punktas); 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimą *Ahokainen ir Leppik* (C-434/04, Rink. p. I-9171, 18 punktas) ir 2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (C-297/05, Rink. p. I-7467, 53 punktas).

18 — Cituotas šios išvados 7 išnašoje.

19 — Cituotas šios išvados 7 išnašoje, 7 punktas.

20 — Žr., pavyzdžiui, 1981 m. liepos 14 d. Sprendimą *Oebel* (155/80, Rink. p. 1993, 15 punktas); 1984 m. vasario 7 d. Sprendimą *Jongeneel Kaas* (237/82, Rink. p. 483, 22 punktas); 1990 m. kovo 27 d. Sprendimą *Ispanija prieš Tarybą* (C-9/89, Rink. p. I-1383, 21 punktas); 1991 m. sausio 24 d. Sprendimą *Alsthom Atlantique* (C-339/89, Rink. p. I-107, 14 punktas); 1992 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Exportur* (C-3/91, Rink. p. I-5529, 21 punktas); 1999 m. liepos Sprendimą *ED* (C-412/97, Rink. p. I-3845, 10 punktas); 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimą *Consorzio del Prosciutto di Parma ir Salumificio S. Rita* (C-108/01, Rink. p. I-5121, 54 punktas); 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimą *Ravil* (C-469/00, Rink. p. I-5053, 40 punktas); 2003 m. spalio 2 d. Sprendimą *Grilli* (C-12/02, Rink. p. I-11585, 41 punktas) ir 2005 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Jersey Produce* (C-293/02, Rink. p. I-9543, 73 punktas).

21 — 1992 m. birželio 9 d. Sprendimas (C-47/90, Rink. p. I-3669, 12 punktas).

22 — 1994 m. kovo 24 d. Sprendimas (C-80/92, Rink. p. I-1019, 24 punktas).

23 — 2000 m. gegužės 23 d. Sprendimas (C-209/98, Rink. p. I-3743, 34 punktas).

antra, priemonė įtvirtina skirtingą požiūrį į valstybės narės vidaus ir užsienio prekybą; trečia, ši priemonė užtikrina suinteresuotosios valstybės nacionalinei produkcijai arba vidaus rinkai ypatingą pranašumą kitų valstybių narių prekybos arba produkcijos nenaudai.

34. Mano nuomone, šios sąlygos netenkinamos nagrinėjamoje byloje.

35. Nagrinėjamos Belgijos teisės nuostatos ir jos aiškinimo tikslas ar poveikis nėra būtent eksporto srautų ribojimas, nes nuostata ir jos aiškinimas yra susiję būtent ne su eksportu, o su labiau bendro pobūdžio draudimu reikalauti atlikti bet kokį mokėjimą ir negalėjimu reikalauti kredito kortelės numerio nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui.

36. Taip pat ši nuostata ir jos aiškinimas nei teisiškai, nei faktiškai neįtvirtina skirtingo požiūrio į valstybės narės vidaus ir užsienio prekybą. Teisiškai ši nuostata ir jos aiškinimas yra ta pačia apimtimi ir būdu susiję su visais pardavėjais, neatsižvelgiant į tai, ar jie parduoda prekes Belgijoje, ar kitose valstybėse. Be to, nuostatos ir jos aiškinimo faktinis poveikis yra toks pats prekybai Belgijoje ir prekybai kitose valstybėse. Nemanau, kad galima pritarti nacionalinio teismo argumentui, jog nagrinėjama priemonė skirtingai paveikia vidaus prekybą ir sandorius su kitų valstybių narių piliečiais.

37. Nacionalinis teismas tvirtina, kad iš vartotojų kitose valstybėse narėse yra sunkiau ir brangiau išieškoti sumas, jeigu jie neatsiskaito už užsakytas prekes. Man šis argumentas atrodo nepagrįstas. Neturėdami konkrečios informacijos negalime remtis prielaida, kad pinigus sunkiau ir brangiau išieškoti vien dėl to, kad vartotojo įprasta gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje. Faktas, kad vartotojo įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, taip pat nebūtinai reiškia, kad pardavėjas privalės pareikšti jam ieškinį jo įprastos gyvenamosios vietos valstybėje [24].

38. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Bendrija jau ėmėsi priemonių teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose, turinčiose tarpvalstybinį poveikį, srityje ir jos prisideda prie

24 — Šie teismai turi jurisdikciją tik 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, p. 1; 2004 m., specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 15–17 straipsniuose numatytais atvejais ir sąlygomis.

tinkamo vidaus rinkos veikimo [25]. Pagal EB 65 straipsnį tai yra priemonės, skirtos tobulinti ir supaprastinti teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo kitoje valstybėje sistemą, bendradarbiavimą renkant įrodymus ir sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimą ir vykdymą, kartu šiomis priemonėmis skatinant įstatymų ir jurisdikcijos kolizijai taikomų teisės normų suderinamumą ir šalinant kliūtis, trukdančias civiliniam procesui gerai veikti. Atsižvelgdama į nurodytas Bendrijos priemones, manau, nėra pagrindo tvirtinti, kad konkrečioje valstybėje narėje įsisteigusiam pardavėjui būtų sudėtingiau bylinėtis su vartotoju kitoje valstybėje narėje. Be to, reikia turėti omenyje, kad ateityje tokiais tarpvalstybinių ginčų, koks yra nagrinėjamas šioje byloje, kai kalba eina apie nedideles sumas, atvejais bus taikomas reglamentas, nustatantis Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą [26].

39. Galiausiai kadangi Belgijos teisės nuostatos tikslas ar poveikis nėra būtent eksporto srautų ribojimas ir ji neįtvirtina skirtingo požiūrio į valstybės narės vidaus ir užsienio prekybą, tai reiškia, kad ji neužtikrina suinteresuotosios valstybės nacionalinei produkcijai arba vidaus rinkai ypatingo pranašumo kitų valstybių narių prekybos arba produkcijos nenaudai. Taigi trečioji *Groenveld* testo sąlyga taip pat netenkinama.

40. Todėl remiantis egzistuojančia teismo praktika tokia nuostata, kokia yra Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalis, ir jos aiškinimas, kad pardavėjas negali reikalauti vartotojo nurodyti kredito kortelės numerio nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui, nėra kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė EB 29 straipsnio prasme.

41. Tačiau būtina išnagrinėti, ar atsižvelgiant į bendrą teismo praktikos, susijusios su pagrindinėmis laisvėmis, raidą ir teisės doktri-

25 — Šiuo klausimu pirmiausia norėčiau pacituoti Reglamentą Nr. 44/2001, 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 805/2004, sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL L 143, p. 15; 2004 m., specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 38), 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1896/2006, nustatantį Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL L 399, p. 1) ir pasiūlymą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui, nustatančiam Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (COM(2005) 87 galutinis – COD 2005/0020). Dėl teisės teoretikų nuomonės apie kai kuriuos iš minėtų reglamentų žr. V. Rijavec „Postopek potrditve Evropskega izvršilnega naslova“, *Podjetje in delo*, Nr. 5, 2007, p. 791; A. Stadler „From the Brussels Convention to Regulation 44/2001: Cornerstones of a European law of civil procedure“, *Common Market Law Review*, Nr. 6, 2005, p. 1639; B. Sujecki „Das Europäische Mahnverfahren“, *Neue Juristische Wochenschrift*, Nr. 23, 2007, p. 1623.

26 — 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (OL L 199, p. 1). Pagal šio reglamento 29 straipsnio antrą sakinį jis taikomas nuo 2009 m. sausio 1 dienos.

noje dažnai pateikiamą kritiką [27] dėl dabartinės teismo praktikos, susijusios su kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis, vis dar tikslinga taikyti minėtą *Groenveld* testą.

laikomos kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis, nes atliekant diskriminavimo testą būtinai reikia palyginti priemonių poveikį kilmės valstybėje narėje parduodamoms prekėms ir eksportuojamoms prekėms. Tarkim, valstybėje narėje yra gaminama tam tikra prekė, tačiau ji yra skirta tik eksportui ir neparduodama vidaus rinkoje. Tokiu atveju neįmanoma nustatyti, ar yra skirtingas požiūris į valstybės narės vidaus ir užsienio prekybą, nes atitinkamomis prekėmis nebus prekiaujama vidaus rinkoje; todėl taip pat neįmanoma nustatyti, ar tam tikra priemonė suteikia suinteresuotosios valstybės nacionalinei produkcijai arba vidaus rinkai pranašumą [28]. Prekės eksportas galėtų būti stipriai apribotas, tačiau jį ribojančių priemonių niekuomet nebūtų galima laikyti kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis.

2. Argumentai dėl Teisingumo Teismo praktikos pakeitimo

42. Galima pateikti keletą argumentų, pagrindžiančių egzistuojančios Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčių priemonių apibrėžimu, pakeitimą.

43. Pirmasis argumentas, į kurį reikia atsi žvelgti atliekant šį vertinimą, yra toks: dėl šiuo metu vartojamos apribotos sąvokos daugelis valstybių narių priemonių negali būti

44. Antrasis argumentas, pagrindžiantis egzistuojančios teismo praktikos pakeitimą, yra tas, kad EB 28 ir 29 straipsniai turi vienodą tikslą [29] ir yra pagrįsti tuo pačiu principu: panaikinti Bendrijos vidaus prekybos kliūtis. Sprendimai *Schmidberger* [30] ir *Komisija prieš Austriją* [31] yra puikūs pavyzdžiai, parodantys šio principo identišką pobūdį, o kartu jie yra ir netiesioginės nuorodos, kad kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių ir kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimai turėtų būti suderinti. Teisingumo

27 — Žr., pavyzdžiui, W. Alexander „Case 15/79, P.B. Groenveld BV v Produktschap voor Vee en Vlees", *Common Market Law Review*, t. 17, 1980, p. 285; J. T. Füller „Grundlagen und inhaltliche Reichweite der Warenverkehrsfreiheiten nach dem EG-Vertrag", *Nomos*, Baden-Badenas, 1998, p. 244; P. Oliver „Some Further Reflections on the Scope of Articles 28–30 (Ex 30–36) EC", *Common Market Law Review*, Nr. 4, 1999, p. 799 ir paskesni; P.-C. Müller-Graff, H. Groeben, J. Schwarze (leid.) „Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft", 6-asis leidimas, *Nomos*, Baden-Badenas, 2003, t. 1, EB 29 straipsnio komentaras, p. 1082 ir paskesni., 19 punktas ir paskesni.; A. Tizzano „Trattati dell'Unione Europea e della Communità Europea", *Giuffrè*, Milanas, 2004, p. 295; P. Oliver, W.-H. Roth „The Internal Market and the Four Freedoms", *Common Market Law Review*, Nr. 2, 2004, p. 419; C. Piska, H. Mayer (leid.) „Kommentar zu EU- und EG-Vertrag", *Manz*,Viena, 2005, EB 29 straipsnio komentaras, 4 punktas; C. Barnard „The Substantive Law of the EU", *Oxford University Press*, Oksfordas, 2007, p. 171; A. Dawes „Importing and exporting poor reasoning: worrying trends in relation to the case law on the free movement of goods", *German Law Journal*, Nr. 8, 2007, p. 761 ir paskesni.

28 — Šiuo klausimu taip pat žr. J. T. Füller „Grundlagen und inhaltliche Reichweite der Warenverkehrsfreiheiten nach dem EG-Vertrag", cituotos šios išvados 27 išnašoje, p. 245.

29 — Pavyzdžiui, J. T. Füller „Grundlagen und inhaltliche Reichweite der Warenverkehrsfreiheiten nach dem EG-Vertrag", cituotos šios išvados 27 išnašoje, p. 246 teigia, kad abu šie straipsniai turi vienodą tikslą.

30 — 2003 m. birželio 12 d. Sprendimas *Schmidberger* (C-112/00, Rink. p. I-5659).

31 — 2005 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *Komisija prieš Austriją* (C-320/03, Rink. p. I-9871).

Teismas sprendimo *Komisija prieš Austriją* 67 punkte konstatavo, kad „EB 28 ir 29 straipsniai, atsižvelgiant į kontekstą, turi būti suprantami kaip tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai siekiantys panaikinti kliūtis Bendrijos vidaus prekybai“. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas rėmėsi sprendimo *Schmidberger* [32] 56 punktu, kuriame jis panašiai įvertino kiekybiniams eksporto apribojimams ir kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimus. Akivaizdu, kad šių punktų negalima aiškinti taip, kad jie pakeičia nusistovėjusią teismo praktiką dėl EB 29 straipsnio, nes tuo pačiu laikotarpiu Teisingumo Teismas taip pat priėmė sprendimą *Jersey Produce Marketing Organisation* [33], kuriame patvirtino vadinamąjį *Groenveld* testą ir atitinkamai siaurą kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimą. Tačiau šios dvi bylos parodo, kad laisvo prekių judėjimo – tiek importo, tiek eksporto – kontekste pirmiausia būtina remtis kliūčių Bendrijos vidaus prekybai panaikinimo principu [34]. Atsižvelgdama į šį principą nematau priežasčių daryti tokį didelį skirtumą tarp kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo ir kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo.

45. Trečiasis argumentas, į kurį reikia atsižvelgti, yra tas, kad svarbu nuosekliai aiškinti visas keturias pagrindines laisves (laisvą prekių ir paslaugų judėjimą, laisvą asmenų judėjimą ir laisvą kapitalo judėjimą). Kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimas liko vienintelis atvejis tarp pagrindinių laisvių, kai Teisingumo Teismas reikalauja skirtingo požiūrio, kad konstatuotų šios laisvės apribojimą [35].

46. Dėl laisvo prekių judėjimo jau minėjau, kad ir EB 28, ir 29 straipsniai yra pagrįsti tuo pačiu principu, todėl kiekybiniams eksporto apribojimams ir kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimų skirtumai nepateisinami. Šiuo klausimu reikia sutikti su generaliniu advokatu Fr. Capotorti, kuris savo išvadoje byloje *Oebel* išreiškė susirūpinimą, kad nevienodas lygiaverčio poveikių priemonių apibrėžimas laisvo prekių judėjimo prasme sukels painiavą [36].panaikinti visas tiesiogines ar netiesiogines, realias ar potencialias prekybos Bendrijos viduje kliūtis

32 — Cituotas šios išvados 30 išnašoje.

33 — Cituotas šios išvados 20 išnašoje, 73 punktas.

34 — Sprendimo *Schmidberger,* cituoto šios išvados 30 išnašoje, 56 punkte ir sprendimo *Komisija prieš Austriją*, cituoto šios išvados 31 išnašoje, 67 punkte Teisingumo Teismas aiškiai vartojo formuluotę, apimančią ir importą, ir eksportą „panaikinti visas <…> *prekybos Bendrijos viduje* kliūtis“ (pranc. k. „l'élimination de toutes entraves <…> *aux courants d'échanges dans le commerce intracommunautaire*“; angl. „to eliminate all barriers <…> *to trade flows in intra-Community trade*“; vok. k. „(Beseitigung aller) Beeinträchtigungen *der Handelsströme innerhalb der Gemeinschaft*“; slov. k. *Odstraniti vse ovire <…> za trgovinske tokove v prometu znotraj Skupnosti*).

35 — C. Barnard pažymi, jog Teisingumo Teismo argumentai, susiję su asmenų judėjimo laisve ir paslaugų judėjimo laisve, nesukuria apribojimų nustatyti, kad priemonė yra diskriminacinė: žr. C. Barnard „The Substantive Law of the EU“, cituotos šios išvados 27 punkte, p. 171 ir 172. P. Behrens tvirtina, kad pagrindinių Bendrijos laisvių aiškinimas nuo diskriminacijos draudimo išsirutuliojo iki apribojimų draudimo; žr. P. Behrens „Die Konvergenz der wirtschaftlichen Freiheiten im europäischen Gemeinschaftsrecht“, *Europarecht*, Nr. 2, 1992, p. 148 ir paskesni.

36 — 1981 m. gegužės 27 d. generalinio advokato Fr. Capotorti išvada byloje *Oebel* (155/80, Rink. p. 2012, 3 punktas). Panašiai generalinis advokatas C. Gulmann 1992 m. sausio 16 d. Išvadoje byloje *Delhaize ir Le Lion*, cituotoje šios išvados 21 išnašoje, pažymėjo, kad ta byla kėlė klausimą, ar sprendime *Groenveld* suformuluotas testas nėra pernelyg griežtas.

47. Dėl laisvo paslaugų judėjimo reikia pastebėti, jog šioje srityje Teisingumo Teismas anksčiau reikalavo skirtingo požiūrio, kad būtų konstatuotas šių nuostatų pažeidimas [37], tačiau vėliau aiškinimas kito [38]. Dėl laisvo asmenų judėjimo pažymėtina, kad ankstesniuose sprendimuose Teisingumo Teismas taip pat tik uždraudė valstybių narių diskriminuojančias priemones, tačiau vėliau pripažino, kad nediskriminuojančios priemonės taip pat gali būti laisvo asmenų judėjimo kliūtis [39]. Laisvo kapitalo judėjimo apsauga taip pat apima daugiau nei vien diskriminuojančių priemonių draudimą. Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad jis neapsiriboja diskriminuojančiomis priemonėmis, tačiau, atvirkščiai, remiasi laisvo kapitalo judėjimo apribojimų sąvoka [40].

48. Taigi nė viena iš pagrindinių laisvių, išskyrus kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemones pagal EB 29 straipsnį, nėra apribotos valstybės narės diskriminuojančiomis priemonėmis. Atvirkščiai, jos pagrįstos šių laisvių *apribojimų* draudimu. Šiuo požiūriu ypač griežtas kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimas iš esmės skiriasi nuo kitų pagrindinių laisvių aiškinimo.

3. Siūlymas keisti teismo praktiką

49. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus manau, kad Teisingumo Teismas galėtų pagrįstai pakeisti *Groenveld* testą, pradėdamas nuo griežto kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo.

37 — Žr. 1994 m. liepos 14 d. Sprendimą *Peralta* (C-379/92, Rink. p. I-3453, 51 punktas). Šiame sprendime Teisingumo Teismas, pavyzdžiui, konstatavo, kad Italijos priemonė, kuri uždraudė išpilti pavojingus chemikalus į jūrą, nepažeidė EB sutarties nuostatų dėl laisvės teikti paslaugas, nes ji buvo taikoma vienodai visiems laivams, neatsižvelgiant į tai, ar jie gabeno krovinius iš Italijos, ar iš kitų valstybių narių, ir todėl ji nedarė skirtumo tarp paslaugų eksportuojamoms prekėms ir Italijoje parduodamos prekėms ir nesuteikė ypatingo pranašumo Italijos rinkai, transportavimo veiklai Italijoje arba Italijos prekėms.

38 — Žr. 1991 m. liepos 25 d. Sprendimą *Säger* (C-76/90, Rink. p. I-4221, 12 punktas) ir 1995 m. gegužės 10 d. Sprendimą *Alpine Investments* (C-384/93, Rink. p. I-1141). Sprendime *Alpine Investments*, kuris buvo susijęs su paslaugų „eksportu“, Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybės narės priemonė gali apriboti paslaugų teikimo laisvę, nors ji taikoma bendrai ir yra nediskriminacinė, todėl jos dalykas arba poveikis nėra suteikti pranašumų nacionalinei rinkai, palyginti su paslaugų teikėjais kitose valstybėse narėse.

39 — Dėl laisvo darbuotojų judėjimo žr. 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4921, 104 punktas), kuriame Teisingumo Teismas manė, kad egzistuoja laisvo darbuotojų judėjimo kliūtis. Dėl įsisteigimo laisvės žr. 1988 m. liepos 7 d. Sprendimą *Wolf ir kiti* (sujungtos bylos 154/87 ir 155/87, Rink. p. 3897, 9 punktas) ir 1993 m. kovo 31 d. Sprendimą *Kraus* (C-19/92, Rink. p. I-1663, 32 punktas). Dėl teisės teoretikų nuomonės, susijusios su diskriminacijos ir asmenų judėjimo laisvės problemomis, žr., pavyzdžiui, N. Bernard „Discrimination and Free Movement in EC Law“, *International and Comparative Law Quarterly*, Nr. 1, 1996, p. 83 ir paskesni; L. Daniele „Non-Discriminatory Restrictions to the Free Movement of Persons“, *European Law Review*, Nr. 3, 1997, p. 191 ir paskesni.

40 — Žr., pavyzdžiui, 2002 m. birželio 4 d. Sprendimą *Komisija prieš Portugaliją* (C-367/98, Rink. p. I-4731) ir 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (sujungtos bylos C-282/04 ir C-283/04, Rink. p. I-9141). Dėl teisės teoretikų nuomonės žr. K. Lenaerts ir P. Van Nuffel „Constitutional Law of the European Union“, 2-asis leidimas, *Sweet & Maxwell*, Londonas, 2005, p. 240.

50. Iš esmės egzistuoja dvi galimybės, kaip Teisingumo Teismas galėtų pakeisti šį apibrėžimą. Pirmoji galimybė Teisingumo Teismui būtų taikyti EB 29 straipsniui apibrėžimus, išplėtotus EB 28 straipsnio kontekste. Tai reiškia, kad, siekdamas apibrėžti kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemones, jis turėtų remtis deramai pritaikyta sprendimo *Dassonville* formuluote [41], turėtų aiškiai leisti pateisinti tokias priemones remiantis imperatyviais reikalavimais, įtvirtintais sprendime *Cassis de Dijon* [42], o prekybos būdai neturėtų patekti į šį apibrėžimą sprendime *Keck ir Mithouard* nustatytomis sąlygomis [43]. Antroji galimybė – patį „lygiaverčio poveikio priemonių“ apibrėžimą suformuluoti siauriau nei sprendime *Dassonville*, o tai, tikėtina, taip pat pateisintų sprendime *Keck ir Mithouard* įtvirtintų kriterijų netaikymą eksporto apribojimams. Netgi antrosios galimybės atveju nacionalinė priemonė galėtų būti pateisinta sprendime *Cassis de Dijon* įtvirtintais imperatyviais reikalavimais.

51. Abi galimybės turi privalumų ir trūkumų. Antrosios galimybės privalumas yra tai, kad išvengiama plataus kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo, kuris apimtų daugybę valstybių narių priemonių. Tačiau susiaurinus šį apibrėžimą vėl kiltų klausimas, kokie principai galėtų būti tinkamas pagrindas apibrėžimui suformuluoti. Kitas antrosios galimybės trūkumas būtų tai, kad suformulavus specifinį naujo kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimą teismo praktika, susijusi su laisvu prekių judėjimu ir bendrai pagrindinėmis laisvėmis, vėl taptų nenuosekli.

52. Todėl, mano nuomone, aiškinant EB 29 straipsnį taip pat būtų tikslingiau taikyti sprendimuose *Dassonville*, *Cassis de Dijon* ir *Keck ir Mithouard* įtvirtintus apibrėžimus, apribojimus ir kriterijus. Tačiau reikėtų šią teismo praktiką pritaikyti EB 29 straipsniui. Todėl toliau pateiksiu kriterijus, kuriuos Teisingumo Teismas turėtų taikyti spręsdamas, ar priemonė turi kiekybiniams eksporto apribojimams lygiavertį poveikį.

53. Pirmiausia siūlau Teisingumo Teismui apibrėžti kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemones kaip bet kokias priemones, galinčias tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai apriboti Bendrijos vidaus prekybą.

54. Šiuo požiūriu reikia turėti omenyje, kad į kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimą pateks

41 — Cituotas šios išvados 3 išnašoje.

42 — 1979 m. vasario 20 d. Sprendimas *Rewe-Zentral AG proti Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (*Cassis de Dijon*) (120/78, Rink. p. 649).

43 — Cituotas šios išvados 4 išnašoje.

labai daug priemonių [44]. Praktiškai tai reiškia, kad visos gamybos sąlygos ir apribojimai, visos priemonės, kurios bet kokiu būdu padidina gamybos sąnaudas [45], taip pat priemonės, susijusios, pavyzdžiui, su darbo sąlygomis, irgi galėtų būti lygiaverčio poveikio priemonės. Dėl to galėtų būti ginčijamos valstybių narių priemonės, kurios nėra pakankamai susijusios su eksportu.

55. Prekių, importuojamų į konkrečią valstybę narę, atveju nėra galimybės, kad minėti faktoriai turėtų poveikį, nes importuojami produktai yra gaminami kitoje valstybėje narėje. Todėl šie faktoriai turėtų poveikį tik eksporto iš valstybės narės apribojimams. Tačiau turiu pabrėžti, kad šių faktorių poveikis eksporto apribojimams yra pernelyg netiesioginis ir todėl reikia atmesti galimybę kvalifikuoti juos kaip kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemones.

56. Todėl siūlau Teisingumo Teismui apriboti kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimą taip, kad jis neapimtų priemonių, kurios eksporto apribojimams daro *pernelyg atsitiktinį ir netiesioginį* poveikį. Nereikia pamiršti, kad, nepaisant siauro kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžimo, iki šiol suformuluotoje teismo praktikoje dėl EB 29 straipsnio Teisingumo Teismas kai kurias minėtąsias priemones jau pašalino iš šio straipsnio taikymo srities. Pavyzdžiui, sprendime *Oebel* [46] Teisingumo Teismas konstatavo, kad draudimas dirbti kepyklose naktimis, t. y. priemonė, susijusi su darbo sąlygomis, nėra kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonė. Sprendime *ED* [47] Teisingumo Teismas pažymėjo, jog galimybė, kad Italijos civilinio proceso kodekso nuostata, draudžianti vykdyti mokėjimo įsakymą prieš skolininką kitoje valstybėje narėje, prekybininkus toje valstybėje narėje paveiks taip, kad jie nenorės parduoti savo prekių kitose valstybėse narėse, yra pernelyg atsitiktinė ir netiesioginė (pranc. k. *trop aléatoire et indirecte*, angl. k. *too uncertain and indirect*, vok. k. *zu ungewiß und zu mittelbar)*, kad galėtų daryti poveikį prekybai tarp valstybių narių [48]. Teisingumo Teismas šį kriterijų taip pat taikė kai kuriose bylose, be kita ko, susijusiose su kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis [49], laisvu asmenų

44 — Tai pabrėžia ir teisės teoretikai. Žr., pavyzdžiui J. T. Füller „Grundlagen und inhaltliche Reichweite der Warenverkehrsfreiheiten nach dem EG-Vertrag“, cituotos šios išvados 27 išnašoje, p. 245; P. Oliver „Some Further Reflections on the Scope of Articles 28–30 (Ex 30–36) EC“, cituoto šios išvados 27 išnašoje, p. 800; L. Woods „Free Movement of Goods and Services within the European Community“, Ashgate, Aldershot, 2004, p. 108; P. Oliver, S. Enchelmaier „Free movement of goods: Recent developments in the case law“, *Common Market Law Review*, Nr. 3, 2007, p. 686; S. Enchelmaier „The ECJ's Recent Case Law on the Free Movement of Goods: Movement in All Sorts of Directions“, *Yearbook of European Law*, 2007, p. 144.

45 — H. Groeben ir J. Schwarze (leid.) „Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft“, cituoto šios išvados 27 išnašoje, EB 29 straipsnio komentare, p. 1081, 15 punkte, P.-C. Müller-Graff ypač atkreipia dėmesį į tai, kad toks platus apibrėžimas apimtų priemones, kurios didina gamybos sąnaudas.

46 — Cituotas šios išvados 20 išnašoje.

47 — Cituotas šios išvados 20 išnašoje.

48 — Sprendimo *ED*, cituoto šios išvados 20 išnašoje, 11 punktas.

49 — Žr. 1990 m. kovo 7 d. Sprendimą *Krantz* (C-69/88, Rink. p. I-583, 11 punktas); 1993 m. spalio 13 d. Sprendimą *CMC Motorradcenter* (C-93/92, Rink. p. I-5009, 12 punktas) ir sprendimo *Burmanjer ir kiti*, cituoto šios išvados 17 išnašoje, 31 punktą.

judėjimu [50] ir įsisteigimo laisve [51]. Šiuo požiūriu reikia pažymėti, kad minėtas kriterijus sukuria priežasties ir pasekmės ryšį tarp priemonės ir eksporto apribojimo, nesusijusį su eksporto apribojimo masto klausimu.

57. Toliau kyla klausimas, kaip aiškinant EB 29 straipsnį taikyti sprendime *Keck ir Mithouard* įtvirtintus kriterijus [52], pagal kuriuos nediskriminuojantys prekybos būdai nepatenka į EB 28 straipsnį. Mano nuomone, testu, kurį Teisingumo Teismas išplėtojo sprendime *Keck ir Mithouard,* iš tiesų galima remtis vertinant pagal EB 29 straipsnį, tačiau jį reikia pritaikyti prie eksporto savybių.

58. Todėl šiuo klausimu Teisingumo Teismui pirmiausia siūlyčiau pritaikyti sprendimo *Keck ir Mithouard* 16 punkto formuluotę su eksportu susijusioms priemonėms taip: nacionalinių nuostatų, ribojančių ar draudžiančių kai kuriuos prekybos būdus, taikymas gaminiams, *kurie eksportuojami į kitas valstybes nares,* nesudaro kliūčių Bendrijos vidaus prekybai tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai, jeigu šios nuostatos taikomos visiems atitinkamiems ūkio subjektams, vykdantiems savo veiklą nacionalinėje teritorijoje, ir jos teisiškai ir faktiškai vienodai veikia prekybą nacionaliniais gaminiais ir gaminiais, *kurie eksportuojami į kitas valstybes nares.*

59. Tačiau manau, jog reikėtų atsižvelgti į tai, kad nors kai kurie prekybos būdai nediskriminuoja teisiškai arba faktiškai, vis dėlto jie riboja arba draudžia *išėjimą iš rinkos*. Daug priežasčių pagrindžia tokį *Keck and Mithouard* testo pakeitimą.

60. Pirmoji priežastis yra ta, kad toks EB 29 straipsnio aiškinimas geriausiai atitinka laisvo prekių judėjimo tikslą. Bylų, susijusių su EB 28 straipsniu, kontekste atrodo, kad sprendime *Keck and Mithouard* suformuluotą testą taikant griežtai įmanoma iš taikymo srities nepagrįstai pašalinti kai kuriuos prekybos būdus, kurie labai riboja

50 — Žr. 2000 m. sausio 27 d. Sprendimą *Graf* (C-190/98, Rink. p. I-493, 25 punktas). Taip pat žr. 2007 m. birželio 28 d. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Prancūzų bendruomenės vyriausybė ir Valonijos vyriausybė* (C-212/06, Rink. p. I-1683, 56, 59 ir paskesni punktai).

51 — Žr. 2004 m. kovo 25 d. generalinio advokato A. Tizzano išvadą byloje *CaixaBank* (C-442/02, Rink. p. I-8961, 75 punktas).

52 — Cituotas šios išvados 4 išnašoje.

importą. Todėl keletą kartų generalinių advokatų išvadose [53] ir doktrinoje [54] buvo pažymėta, kad prekybos būdai, kurie riboja arba uždraudžia *patekimą į rinką*, turi būti laikomi kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis. Tokią nuomonę pagrindžia argumentas, kad sprendime *Keck ir Mithouard* įtvirtintų kriterijų taikymas iš esmės tampa reikšmingas tik *po to*, kai atitinkamos prekės jau yra importuotos į atitinkamos valstybės narės rinką [55]. Kaip kai kurie prekybos būdai gali apriboti patekimą į rinką importuojant prekę, taip pat kai kurie prekybos būdai gali apriboti ir išėjimą iš rinkos ją eksportuojant.

61. Tiesa, kad dauguma prekybos būdus reglamentuojančių nacionalinių priemonių daro nepakankamą tiesioginį poveikį laisvo prekių judėjimo apribojimams, kad juos būtų galima laikyti apribojimais išeiti iš rinkos. Pavyzdžiui, jie apima taisykles dėl prekybos vietų darbo laiko [56], tam tikrų prekių pardavimo tik tam tikrose parduotuvėse [57] arba ūkio subjektų, kurie gali jomis prekiauti [58]. Šiuos prekybos būdus [59] bet kuriuo atveju reikia analizuoti atsižvelgiant į *Keck and Mithouard* testą, nes kitaip tai reikštų grįžti į laiką, kai šis sprendimas dar nebuvo priimtas ir kai ūkio subjektai ginčijo bet kokių taisyklių, „kurių poveikis ribojo jų ūkinę laisvę [60]“, galiojimą. Kai kurie prekybos būdai gali labiau tiesiogiai apriboti eksportą, nes jie yra labiau susiję su tuo, kad prekės faktiškai kerta sieną [61]. Pavyzdys galėtų būti taisyklės, draudžiančios prekiauti tam tikrais produktais internetu [62]. Tačiau remiantis šių prekybos būdų požymiais sunku sukurti dvi iš anksto apibrėžtas ir aiškiai atskirtas prekybos būdų kategorijas, todėl dabar nurodau tik pavyzdžius. Tikslingiau būtų atskirti prekybos būdus pagal jų *poveikį*, t. y. nustatyti, ar jie gali turėti poveikį patekti į rinką arba išeiti iš jos.

53 — Šia prasme žr. 2003 m. kovo 11 d. generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvadą byloje *Deutscher Apothekerverband* (C-322/01, Rink. p. I-14887, 77 punktas) ir 2006 m. gruodžio 14 d. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Mickelsson* (C-142/05, byla dar nagrinėjama, 66 punktas).

54 — C. Barnard „The Substantive Law of the EU“, cituotos šios išvados 27 išnašoje, p. 159 *paskesni*; P. Oliver „Some Further Reflections on the Scope of Articles 28-30 (Ex 30–36) EC“, cituoto šios išvados 27 išnašoje, p. 795.

55 — Šia prasme žr. generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvados byloje *Deutscher Apothekerverband*, cituotos šios išvados 10 išnašoje, 77 punktą. Taip pat žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados byloje *Mickelsson*, cituotos šios išvados 53 išnašoje, 53 punktą.

56 — Žr., pavyzdžiui, 1996 m. birželio 20 d. Sprendimą *Semeraro Casa* (sujungtos bylos C-418/93–C-421/93, C-460/93–C-462/93, C-464/93, C-9/94–C-11/94, C-14/94, C-15/94, C-23/94, C-24/94 ir C-332/94, Rink. p. I-2975).

57 — Žr., pavyzdžiui, 1995 m. birželio 29 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją* (C-391/92, Rink. p. I-1621).

58 — Žr., pavyzdžiui, 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Banchero* (C-387/93, Rink. p. I-4663).

59 — Tiesa, jog minėti prekybos būdai yra susiję su klausimais *kada, kur ir kaip* parduodama atitinkama prekė, tačiau iš esmės negalima teigti, kad šie būdai neapriboja patekimo į rinką arba išėjimo iš jos; todėl negalima laikyti, jog cituoti pavyzdžiai sukuria hipotetinę, iš anksto nustatytą ir aiškiai apibrėžtą prekybos būdų kategoriją, kuriai neturėtų būti taikomas *Keck ir Mithouard* testas.

60 — Sprendimo *Keck ir Mithouard*, cituoto šios išvados 4 išnašoje, 14 punktas.

61 — Šie prekybos būdai yra susiję su prekės pardavimo *būdu*, tačiau vis tiek sudėtinga kalbėti apie iš anksto apibrėžtą kategoriją. Kiekvienu atveju būtina įvertinti konkretaus prekybos būdo poveikį.

62 — Nors sprendimo *Deutscher Apothekerverband*, cituoto šios išvados 10 išnašoje, 74 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad draudimas Vokietijoje parduoti vaistus internetu turėjo didesnį poveikį vaistinėms kitose valstybėse narėse nei vaistinėms Vokietijoje, ir dėl to taikė faktinės diskriminacijos testą, vis dėlto jis nustatė, kad tai buvo faktinė diskriminacija *patekti* į rinką.

62. Antroji priežastis, kodėl į *Keck ir Mithouard* testą neturėtų patekti tie prekybos būdai, kurie apriboja išėjimą iš rinkos, yra susijusi su tuo, kad praktikoje taikant šiame sprendime įtvirtintus principus reikia atsižvelgti į eksporto savybes. Sprendime *Keck ir Mithouard* įtvirtinti kilmės kriterijai, kurie buvo nustatyti importui, yra pagrįsti principu, kad prekybos būdai neriboja importo, jeigu vidaus prekių ir į rinką, kurioje jos parduodamos, importuojamų prekių pardavimui yra taikomos faktiškai ir teisiškai identiškos sąlygos. Analogiškai šį principą galima taikyti eksportui: prekėms, parduodamoms atitinkamos valstybės narės rinkoje, ir prekėms, kurias siekiama išgabenti iš rinkos, privalo būti taikomos faktiškai ir teisiškai identiškos sąlygos, kad nacionalinė priemonė nedarytų didesnio poveikio eksportuojamoms prekėms nei prekybai kilmės valstybėje narėje.

63. Tačiau šio principo praktinis taikymas gali sukelti skirtingų pasekmių eksportui ir importui. Taikant *Keck ir Mithouard* testą importo atveju nacionalinėje rinkoje nebus diskriminacijos tarp vidaus produkto ir produkto iš kitos valstybės, o eksporto atveju nacionalinėje rinkoje nebus diskriminacijos tarp dviejų vidaus produktų, iš kurių vienas yra eksportuojamas. Jeigu nacionalinė priemonė nesukelia teisinės diskriminacijos tarp eksportuojamo produkto ir produkto, parduodamo kilmės valstybėje narėje, tuomet dažniausiai bus faktinė diskriminacija eksporto atžvilgiu vien dėl aplinkybių, kurios susidaro ne toje rinkoje, kurioje parduodamas produktas, bet už jos ribų. Tačiau dažnai sudėtinga tiksliai nustatyti, kokį poveikį sukelia tokios rūšies išoriniai faktoriai. Iš tikrųjų negalima atmesti galimybės, kad teoriškai nacionalinė priemonė gali daryti skirtingą faktinį poveikį eksportuojamam produktui ir kilmės valstybėje narėje parduodamam produktui dėl faktorių, atsirandančių rinkoje, kurioje produktai yra parduodami.

64. Trečioji priežastis taip pat susijusi konkrečiai su eksportu, nes iš tiesų prekybos būdai labai dažnai sudaro eksporto kliūtį, nors tai nėra prekėms taikomi reikalavimai. Todėl šis faktorius yra kitoks nei importo atveju, kai ribojantį poveikį paprastai daro tik atitinkamos valstybės narės įtvirtinti reikalavimai prekėms. Reikalavimai prekėms daro skirtingą poveikį eksportuojamoms ir importuojamoms prekėms. Iš vienos į kitą valstybę narę importuotos prekės turi tenkinti dvejopus reikalavimus: pirma, įtvirtintus kilmės valstybėje narėje ir, antra, importuojančioje valstybėje narėje. Reikalavimų prekėms pripažinimo kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis tikslas – išvengti, kad būtų apribotas arba uždraustas prekių į importuojančią valstybę narę patekimas dėl to, kad importuojančios valstybės narės reikalavimai prekėms skiriasi nuo kilmės valstybės narės reikalavimų. Nustatant, ar yra eksporto kliūtis, prekių eksporto iš atitinkamos valstybės narės atveju reikia atsižvelgti tik į toje valstybėje priimtus reikalavimus prekėms, bet ne į reikalavimus, kuriuos tos prekės turi atitikti valstybėje, į

kurią jos eksportuojamos. Kadangi dėl to prekybos būdai labai dažnai gali būti laikomi eksporto kliūtimi, iš *Keck ir Mithouard* testo yra pateisinama pašalinti tuos prekybos būdus, kurie tiesiogiai uždraudžia išeiti iš rinkos arba trukdo tai padaryti.

65. Dėl išdėstytų priežasčių siūlau Teisingumo Teismui pripažinti, kad su prekybos būdais susijusios valstybių narių priemonės, kurios tiesiogiai draudžia arba trukdo *išeiti iš rinkos*, laikomos kiekybiniams eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis.

66. Toliau šią bylą nagrinėsiu pagal pakeistą EB 29 straipsnio aiškinimą.

4. Vertinimas pagal pakeistą EB 29 straipsnio aiškinimą

67. Iš išdėstytų argumentų matyti, kad šioje Bendrijos teisės vystymosi stadijoje tikslinga pakeisti EB 29 straipsnio aiškinimą. Todėl išanalizuosiu šią bylą pagal šį pakeistą aiškinimą.

68. Vertinant Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalį reikia išskirti du aspektus. Viena vertus, reikia įvertinti, ar EB 29 straipsnis draudžia pačią nuostatą, t. y. draudimą reikalauti sumokėti avansą ar atlikti bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui. Kita vertus, atsižvelgiant į EB 29 straipsnį taip pat būtina išnagrinėti konkretų Belgijos teisės nuostatos taikymo praktikoje aiškinimą, dėl kurio pardavėjas negali reikalauti, kad vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį, net jeigu jis įsipareigoja nepanaudoti šio numerio nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui.

69. Vertinimą pagal pasiūlytą pakeistą EB 29 straipsnio aiškinimą atliksiu keliais etapais.

70. Pirmiausia reikia nurodyti, kad nagrinėjama Belgijos teisės nuostata ir jos aiškinimas yra susiję su prekybos būdais. Todėl šioje analizėje pirmiausia taikysiu sprendime *Keck ir Mithouard* įtvirtintus kriterijus. Nors Belgijos teisės nuostatos reglamentuoja atsiskaitymo sąlygas ir šios nuostatos aiškinimas susijęs su konkrečiu atsiskaitymo būdu, tai yra esminiais pirkimo ir pardavimo sutarties elementais, o konkrečiau pirkimo ir pardavimo internetu sutarties elementais.

Todėl juos reikia kvalifikuoti kaip prekybos būdus. Su EB 28 straipsniu susijusioje teismo praktikoje Teisingumo Teismas jau pripažino, kad prekyba internetu yra prekybos būdas [63].

71. Atliekant šį vertinimą būtina pradėti nuo klausimo, ar, pirma, ši nuostata ir jos aiškinimas taikomas visiems atitinkamiems ūkio subjektams, vykdantiems veiklą nacionalinėje teritorijoje, ir, antra, ar ji daro teisiškai ir faktiškai vienodą poveikį prekybai vidaus prekėmis ir į kitas valstybes nares eksportuojamomis prekėmis.

72. Pirmasis sprendime *Keck ir Mithouard* įtvirtintas kriterijus yra tenkinamas, nes tiek nuostata, tiek jos aiškinimas yra taikomi visiems ūkio subjektams, parduodantiems prekes Belgijoje nuotolinės prekybos būdu.

73. Dėl antrojo kriterijaus pirmiausia reikia pažymėti, kad nuostata ir jos aiškinimas daro teisiškai vienodą poveikį prekybai vidaus prekėmis ir į kitas valstybes nares eksportuojamomis prekėmis, nes neapima jokių specialių taisyklių dėl prekybos vidaus prekėmis arba eksportuojamomis prekėmis. Vertindama faktinį poveikį eksportui pagal galiojančią teismo praktiką jau minėjau, kad nagrinėjama Belgijos teisės nuostata ir jos aiškinimas daro vienodą poveikį prekybai valstybės viduje ir eksportui. Tačiau laikantis pasiūlyto EB 29 straipsnio pakeisto aiškinimo būtina įsitikinti, ar ši nuostata arba jos aiškinimas sudaro kliūtį išeiti iš rinkos, nepaisant to, kad nesukelia teisinės arba faktinės diskriminacijos.

74. Pardavėjas, kuriam draudžiama reikalauti mokėjimo nepasibaigus septynių darbo dienų terminui, per kurį leidžiama atsisakyti sutarties, išsiunčia prekes pirkėjui nežinodamas, ar su juo bus atsiskaityta. Pardavėjo patiriamas netikrumas dėl atsiskaitymo gali atgrasyti jį nuo nuotolinės prekybos. Šiuo požiūriu nelabai svarbu, ar su atsiskaitymu susijusi rizika skiriasi eksporto ir prekybos Belgijoje atveju. Belgijos teisės nuostatos, pagal kurią pardavėjas negali reikalauti, kad vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį, aiškinimas taip pat sukuria panašų netikrumą pardavėjui, nes jis negali būti tikras, kad su juo bus atsiskaityta. Šis netikrumas gali skatinti pardavėją, kuris nerimauja, kad negaus mokėjimo, neparduoti prekių per internetą eksportui arba sumažinti tokio

63 — Sprendimo *Deutscher Apothekerverband*, cituoto šios išvados 10 išnašoje, 68 punktas ir paskesni.

eksporto apimtį. Būtent dėl tokio susirūpinimo *Santurel* reikalavo užsienio vartotojų nurodyti kredito kortelės numerį.

75. Todėl remdamasi pasiūlytu pakeistu EB 29 straipsnio aiškinimu, manau, jog tokia nuostata, kokia yra Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalis, ir jos aiškinimas, kad pardavėjui draudžiama reikalauti vartotojo pateikti kredito kortelės numerį, yra kliūtis išeiti iš rinkos ir kiekybiniam eksporto apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė.

76. Nors nagrinėjama priemonė yra kiekybiniam eksporto apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė, iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos dėl EB 28 straipsnio, kuri dėl minėtų priežasčių gali būti taikoma EB 29 straipsniui, išplaukia, kad nacionalinės teisės aktai, kurie yra kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonė, gali būti pateisinami EB 30 straipsnyje išvardytais pagrindais arba imperatyviais reikalavimais [64]. Bet kuriuo atveju nacionalinė priemonė turi būti tinkama užtikrinti siekiamo tikslo įgyvendinimą ir neviršyti to, kas būtina jam pasiekti [65].

77. Todėl kitas nagrinėtinas klausimas yra tai, ar Belgijos priemonę galima pateisinti EB 30 straipsnyje išvardytais pagrindais arba imperatyviais reikalavimais, kuriuos Teisingumo Teismas suformulavo sprendime *Cassis de Dijon* [66] ir vėlesnėje savo praktikoje. Ši byla nėra susijusi nė su vienu iš EB 30 straipsnyje išvardytų pagrindų, tačiau galima remtis vartotojų apsauga, kuri priskiriama imperatyviems reikalavimams.

78. Neabejotina, jog draudimu reikalauti atlikti mokėjimą arba sumokėti avansą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties septynių darbo dienų terminui ir su juo susijusiu aiškinimu, kad pardavėjas negali reikalauti vartotojo pateikti kredito kortelės numerio nepasibaigus šiam terminui, siekiama apsaugoti vartotojus. Uždrausdama reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui, Belgija norėjo sustiprinti vartotojo teisę atsisakyti nuotolinės pirkimo pardavimo sutarties, t. y. teisę, kurią užtikrina Direktyvos 97/7 6 straipsnis, ir sukurti vartotojui tokias sąlygas atsisakyti sutarties, kuriomis jis galėtų įgyvendinti šią teisę be mažiausios rizikos. Akivaizdu, kad nuotolinės prekybos atveju vartotojui suteikiama didesnė apsauga nei įprastos prekybos atveju. Vartotojų teisė atsisakyti sutarties grindžiama tuo, kad nuotolinės prekybos atveju jie iš tiesų pamato prekes, jau įvykdę užsakymą [67]. Šiuo požiūriu Direktyvos 97/7

64 — Dėl imperatyvių reikalavimų žr. sprendimo *Cassis de Dijon*, cituoto šios išvados 42 išnašoje, 8 punktą.

65 — Žr., pavyzdžiui, 2002 m. birželio 20 d. Sprendimą *Radiosistemi* (sujungtos bylos C-388/00 ir C-429/00, Rink. p. I-5845, 40–42 punktai); 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimą *ATRAL* (C-14/02, Rink. p. I-4431, 64 punktas); 2005 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą *Yonemoto* (C-40/04, Rink. p. I-7755, 55 punktas) ir 2005 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Komisija prieš Portugaliją* (C-432/03, Rink. p. I-9665, 42 punktas).

66 — Žr. sprendimą *Cassis de Dijon*, cituotą šios išvados 42 išnašoje.

67 — Bendrai apie vartotojo teisę atsisakyti sutarties nuotolinės prekybos atveju žr., pavyzdžiui, N. Reich „Die neue Richtlinie 97/7/EG über den Verbraucherschutz bei Vertragsabschlüssen im Fernabsatz“, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, Nr. 19, 1997, p. 584 ir paskesni; H.-W. Micklitz „Die Fernabsatzrichtlinie 97/7/EG“, *Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, Nr. 4, 1999, p. 884 ir paskesni; L. Bernardeau „La directive communautaire 97/7 en matière de contrats à distance“, *Cahiers de droit européen*, Nr. 1–2, 2000, p. 129; É. Poillot „Le droit comparé au service de la compréhension de l'acquis communautaire en droit privé: l'exemple du droit de rétractation dans la directive 97/7/CE concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance“, *Revue internationale de droit comparé*, Nr. 4, 2005, p. 1017; R. Knez „Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo“, V. Trstenjak (leid.) *Evropsko pravo varstva potrošnikov*, *GV Založba*, Liubliana, 2005, p. 113.

preambulės keturioliktoje konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, kad teisė atsisakyti sutarties turi būti numatyta, kadangi prieš sudarydami sutartį „vartotojai iš esmės neturi galimybių pamatyti prekių ir įvertinti teikiamų paslaugų pobūdžio“.

79. Taigi priimdama Belgijos vartotojų apsaugos įstatymo 80 straipsnio 3 dalį Belgija pasirinko užtikrinti aukštesnio lygio vartotojų apsaugą, nei siūlo Direktyva 97/7. Taip darydama Belgija apsaugojo vartotojus nuo to, kad jiems nusprendus atsisakyti sutarties, nereikėtų laukti, kol bus grąžintos sumokėtos sumos. Pagal Direktyvos 97/7 6 straipsnio 2 dalį įmokėtos sumos turi būti grąžintos kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 30 dienų. Kartu Belgija siekė apsaugoti vartotojus nuo rizikos, kad pardavėjui sumokėtos sumos nebus grąžintos [68]. Dėl išdėstytų priežasčių, manau, kad nagrinėjama Belgijos teisės nuostata ir jos aiškinimas gali būti pateisinami vartotojų apsaugos pagrindais.

80. Galiausiai vis dar reikia išnagrinėti, ar aptariama Belgijos teisės nuostata ir jos aiškinimas atitinka proporcingumo principą. Atliekant proporcingumo testą, būtina įvertinti, ar nuostata ir jos aiškinimas yra tinkami ir būtini siekiant įgyvendinti vartotojų apsaugos tikslą, ir konkrečiau kalbant, ar yra priemonių, kuriomis būtų galima pasiekti šį tikslą taip pat veiksmingai, tačiau mažiau laisvą prekių judėjimą ribojančiu būdu [69]. Pirmiausia išnagrinėsiu bendro draudimo reikalauti avanso arba bet kokio kito mokėjimo nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties

68 — Šiuo klausimu žr. H. Heinrichs „Das Widerrufsrecht nach der Richtlinie 97/7/EG über den Verbraucherschutz bei Vertragsabschlüssen im Fernabsatz“, V. Beuthien ir kiti (leid.) *Festschrift für Dieter Medicus zum 70. Geburtstag*, Kiolnas, Heymanns, 1999, p. 190; A. Pützhoven „Europäischer Verbraucherschutz im Fernabsatz. Die Richtlinie 97/7/EG und ihre Einbindung in nationales Verbraucherrecht“, Beck, Miunchenas, 2001, p. 76; M. Reuter „Der Fernabsatz und seine rechtliche Ausgestaltung in der Europäischen Union“, Peter Lang, Frankfurtas, 2002; A. Lodder, H.W.K. Kaspersen (leid.) „*e*Directives: Guide to European Union Law on E-Commerce. Commentary on the Directives on Distance Selling, Electronic Signatures, Electronic Commerce, Copyright in the Information Society, and Data Protection“, *Kluwer*, Haga, 2002.

69 — Žr., pavyzdžiui, 1994 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Ortscheit* (C-320/93, Rink. p. I-5243, 16 punktas); 1999 m. birželio 15 d. Sprendimą *Heinonen* (C-394/97, Rink. p. I-3599, 36 punktas). Teisės teorijoje žr. K. Lenaerts ir P. Van Nuffel „Constitutional Law of the European Union“, cituotą šios išvados 40 išnašoje.

terminui atitiktį proporcingumo principui, o vėliau – aiškinimą, kad pardavėjas negali reikalauti vartotojo nurodyti kredito kortelės numerį nepasibaigus šiam terminui.

81. Mano nuomone, bendrasis draudimas reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui yra vartotojų apsaugos tikslui proporcinga priemonė. Belgija pasirinko tokį vartotojų apsaugos lygį, kai vartotojas, atsisakydamas sutarties nuotolinės prekybos atveju, nepatiria jokios rizikos. Kadangi Direktyva 97/7 įtvirtina teisės atsisakyti sutarties per septynias darbo dienas terminą, leistina nereikalauti, kad šiuo laikotarpiu vartotojas atsiskaitytų už gautas prekes.

82. Todėl manau, kad EB 29 straipsnis nedraudžia nacionalinės teisės nuostatos, kuri nuotolinės prekybos atveju draudžia reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui.

83. Galiausiai būtina įvertinti, ar proporcingas yra Belgijos teisės nuostatos aiškinimas, kad pardavėjas negali reikalauti, jog vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad vertinant, ar Bendrijos teisė draudžia nacionalinės teisės nuostatą, reikia atsižvelgti ne tik į šios nuostatos formuluotę, bet ir į tai, kaip ją aiškina nacionalinės valdžios institucijos [70]. Bendrijos teisė gali drausti tiek nacionalinės teisės nuostatų formuluotę, tiek jų aiškinimą, nes šis aiškinimas nacionaliniu lygiu yra privalomas visiems suinteresuotiesiems asmenims. Todėl nacionalinės valdžios institucijos privalo aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji neprieštarautų Bendrijos teisei [71].

84. Mano nuomone, aiškinant, kad pardavėjas negali reikalauti, jog vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį nepasibaigus

70 — Dėl teisės teoretikų nuomonės žr. R. Bieber, A. Epiney, M. Haag „Die Europäische Union“, cituotos šios išvados 9 išnašoje; p. 280–281, 128 punktas. K. Lenaerts, D. Arts, I. Maselis „Procedural Law of the European Union“, cituotos šios išvados 9 išnašoje, p. 162, 5-056 punkte pažymi, kad nacionalinius įstatymus ir administracines priemones reikia vertinti atsižvelgiant į tai, kaip juos aiškina nacionaliniai teismai. Kaip jau minėjau šios išvados 9 išnašoje, sprendime *Siemens* Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar Bendrijos teisė draudžia Vokietijos *Bundesgerichtshof* išrutuliotą praktiką.

71 — Bendrai dėl pareigos aiškinti taip, kad nebūtų pažeista Bendrijos pirminė teisė, žr. S. Leible, R. Domröse „Die primärrechtskonforme Auslegung“, K. Riesenhuber (leid.) *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, *De Gruyter Recht*, Berlynas, 2006, p. 184 ir paskesni; dėl pareigos aiškinti nepažeidžiant Bendrijos direktyvų žr. W.-H. Roth „Die richtlinienkonforme Auslegung“, K. Riesenhuber (leid.) *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, *De Gruyter Recht*, Berlynas, 2006, p. 308 ir paskesni.

teisės atsisakyti sutarties terminui, viršijama tai, kas tikrai būtina įgyvendinti didelės vartotojų apsaugos tikslą. Pagrindžiant šią nuomonę galima pateikti keletą argumentų.

85. Pirma, pardavėjas šiuo atveju reikalauja nurodyti kredito kortelės numerį ne tam, kad būtų atsiskaityta už prekes. Jeigu pardavėjas išsiųstų prekes nepareikalavęs pateikti kredito kortelės numerio, jis rizikuotų, kad su juo niekada nebus atsiskaityta už prekes. Jeigu pardavėjas naudodamasis kredito kortele nenuskaito mokėtinos sumos, vartotojų apsauga jokiu būdu nesumažėja. Žinoma, suprantamas yra Belgijos valdžios institucijų nerimas, kad pardavėjas gali panaudoti kredito kortelę siekdamas neteisėtai nuskaityti mokėjimą nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui arba net nuskaičiuoti mokėjimą naudodamas kreditinę kortelę ir išvis neišsiųsti prekių. Tačiau neproporcinga nagrinėjamą Belgijos teisės nuostatą aiškinti taip, kad ja Belgijos valdžios institucijos siekia užkirsti kelią tokiems piktnaudžiavimams. Kredito kortelės numerio nurodymas leidžia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp didelės vartotojų apsaugos poreikio ir poreikio nesudaryti pardavėjui rizikos, kad vartotojas nesumokės už prekę. Jeigu vartotojas neatsisako sutarties ir nesumoka, pardavėjas gali nuskaičiuoti pardavimo kainą nuo kredito kortelės.

86. Antra, Belgijoje pardavėjui kyla baudžiamoji atsakomybė, jeigu jis pažeidžia savo pareigą nenuskaičiuoti sumos nuo kredito kortelės nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui. Tiesa, reikia sutikti, kad leidus nurodyti kredito kortelės numerį tam tikrais atvejais atsiranda piktnaudžiavimo galimybė, tačiau pasinaudojimas šia galimybe sumažėja, jeigu už tokį pažeidimą veiksmingai baudžiama. Galbūt ši teisės nuostata nėra visiškai veiksminga, tačiau įtvirtinus tinkamą bausmę ji bus pakankamai veiksminga, kad suteiktų aukšto lygio vartotojų apsaugą, kurią Belgija stengiasi pasiekti. Be to, reikia turėti omenyje, kad pagal Direktyvos 97/7 8 straipsnį valstybės narės užtikrina atitinkamas priemones, leidžiančias vartotojui prašyti panaikinti mokėjimus, jeigu buvo neteisėtai pasinaudota jo mokėjimo kortele, vykdant nuotolinės prekybos sutartis, ir naudotis jau įmokėtomis sumomis arba prašyti jas sugrąžinti, jeigu buvo neteisėtai pasinaudota jo mokėjimo kortele. Taigi yra įtvirtintos nuostatos dėl specialios vartotojų apsaugos, papildančios baudžiamąsias sankcijas pardavėjui, jeigu buvo neteisėtai pasinaudota mokėjimo kortele.

87. Trečia, taip pat būtina atsižvelgti į ekonominę tikrovę, t. y. atsiskaitymai kredito kortelėmis laikytini vienu iš „naujųjų atsiskaitymo būdų“, ir šio atsiskaitymo būdo pranašumus. Kitų, labiau tradicinių, atsiskaitymo būdų, kuriuos pardavėjas gali naudoti nuotolinėje prekyboje (pavyzdžiui, banko pavedimas) ir kuriais pardavėjas negali reikalauti sumokėti nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui, atveju aukšto lygio apsauga

suteikiama tik vartotojui. Šiuo požiūriu mokėjimas kredito kortele turi daug pranašumų, nes jis suteikia vienu metu apsaugą abiem šalims (ir vartotojui, ir pardavėjui), smarkiai nesumažindamas vartotojų apsaugos lygio. Vartotojų apsaugos lygis sumažėja tik potencialiai ir tik tam tikrais atvejais. Nors tikslinga įtvirtinti bausmes už tokius veiksmus, neteisėto pasinaudojimo mokėjimo kortele atvejų pasitaiko retai. Tokia situacija, kai vartotojui suteikiama absoliuti apsauga, o pardavėjui nesuteikiama jokia apsauga, nors būtų įmanoma vienu metu suteikti apsaugą jiems abiem, galėtų būti apibūdinta kaip *summum ius summa iniuria* (pernelyg didelis teisingumas gali tapti neteisingumu). Tai, kad naudojant kitus atsiskaitymo būdus negalima apsaugoti abiejų – vartotojo ir pardavėjo, manęs neįtikina, jog neįmanoma suteikti apsaugos abiem šalims, jeigu nagrinėjama atsiskaitymo forma tai leidžia.

88. Dėl išdėstytų priežasčių manau, jog nėra proporcinga aiškinti Belgijos teisės nuostatą taip, kad nuotolinės prekybos atveju pardavėjas negali reikalauti, kad vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį, net jeigu įsipareigoja nepanaudoti šio numerio mokėjimui nuskaityti nepasibaigus imperatyviam teisės atsisakyti sutarties terminui.

89. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, manau, kad EB 29 straipsnis draudžia nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią nuotolinės prekybos atveju pardavėjas negali reikalauti, kad vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį nepasibaigus imperatyviam teisės atsisakyti sutarties terminui, net jeigu įsipareigoja nepanaudoti šio numerio mokėjimui nuskaityti nepasibaigus šiam terminui.

5. Išvada

90. Iš atliktos analizės išplaukia, kad nors EB 29 straipsnis nedraudžia griežtai pažodžiui aiškinti nagrinėjamos Belgijos teisės nuostatos, jis draudžia ją aiškinti taip, kaip aiškina nacionalinės valdžios institucijos. Kaip minėta, nacionalinės valdžios institucijos privalo aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji neprieštarautų Bendrijos teisei. Todėl atlikusi galutinę analizę, manau, jog EB 29 straipsnis nedraudžia nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurią nuotolinės prekybos atveju pardavėjui neleidžiama reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus imperatyviam teisės atsisakyti sutarties terminui, jeigu ši nuostata neaiškinama taip, kad nepasibaigus šiam terminui pardavėjas negali reikalauti, jog vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį, net jei jis įsipareigoja nepanaudoti šio numerio mokėjimui nuskaityti nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui.

VII — Išvada

91. Atsižvelgdama į išdėstytus samprotavimus, siūlau Teisingumo Teismui į *Hof van Beroep te Gent* pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

„EB 29 straipsnis nedraudžia nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurią nuotolinės prekybos atveju pardavėjui neleidžiama reikalauti, kad vartotojas sumokėtų avansą arba atliktų bet kokį kitą mokėjimą nepasibaigus imperatyviam teisės atsisakyti sutarties terminui, jeigu ši nuostata neaiškinama taip, kad nepasibaigus šiam terminui pardavėjas negali reikalauti, jog vartotojas nurodytų savo kredito kortelės numerį, net jei jis įsipareigoja nepanaudoti šio numerio mokėjimui nuskaityti nepasibaigus teisės atsisakyti sutarties terminui.“